

Liite 5

Vanhankaupunginkosken itähaaran kunnostus/Hankesuunnitelma

SIDOSRYHMÄTILAISUUS

Järjestäjä:	Helsingin kaupunki, Kaupunkiympäristön toimiala
Puheenjohtaja:	Jussi Luomanen
Yhteyshenkilöt:	Heikki Takainen, Jouni Heinänen
Konsulttiryhmän edustajat:	WSP Finland Oy: Karoliina Saarniaho, Simo Tammela, Essi Ehrnrooth SubZone Oy: Immi Wallin, Alleco Oy: Juha Syväranta
Aika:	09.01.2018 klo 14-15:45
Paikka:	Tekniikan museon auditorio, Viikintie 1

1. AVAUSSANAT

Puheenjohtaja Jussi Luomanen esitteli hankkeen taustat:

- Tasan vuosi sitten asetettiin työryhmä, jonka tehtävänä oli pohtia ratkaisua Vanhankaupunginkosken kalojen nousuolosuhteiden parantamiseksi virkistyskäytön edistämiseen.
- Kaupunginjohtajan asettamassa työryhmässä on ollut edustajia kaupungilta, Heleniltä, HSY:ltä ja ELY-keskukselta.
- Kaupunginhallituksen päätöksellä pato säilyy ja parannustoimenpiteet keskitetään itähaaraan. Työn pohjaksi laaditussa raportissa selvitetään mahdollisuudet kalojen nousuedellytysten parantamiseen, virkistyskäyttöä unohtamatta. Työn lähtökohtina ovat kalojen nousu, kalastus, luonto, virkistyskäyttö sekä kulttuuriympäristön arvot.
- Hankkeen toteuttamiselle ei ole olemassa rahoitusta / päätöksiä. Lähtökohtia on selvitetty kaupunginjohtajan toimeksiannosta.
- Suunnitelma/selvitys tulee nettisivuille ja siitä tiedotetaan sidosryhmätilaisuuden osallistujia.
- Selvitys valmistuu tammikuun puolella välissä.

Konsultti (WSP Finland Oy) esitteli tämän jälkeen työn pääkohdat lyhyesti. Vedenalaisen arkeologisen inventoinnin suorittanut SubZone Oy ja vuollejokisimpukkainventoinnin tekijä Alleco Oy esittivät inventointien keskeiset tulokset. Tämän jälkeen osallistujille jaettiin puheenvuoroja.

2. KESKUSTELU

Keskustelun aikana nousivat esiin seuraavat aiheet:

- Kari Stenholm Virtavesien hoitoyhdistys ry:stä painotti, että hankkeen vaikutuksia tulee tarkastella koko Vantaanjoen alueella; Vantaanjoki virtaa 14 kunnan alueella. Jussi Luomanen totesi, että tämän sidosryhmätilaisuuden tarkoituksena on osallistaa keskeisiä tahoja. Kaupunginkanslia tekee tämän jälkeen linjauksia eteenpäin myös siitä, miten laaja lausunto-kierros järjestetään jatkoa ajatellen.
- Kari Stenholm nosti esiin nykyiset ongelmat kalaston näkökulmasta länsihaarassa. Ongelmat liittyvät siihen, että kalat pyrkivät nousemaan länsihaarasta, vahingoittuvat ja kuolevat. Toisaalta poikasia joutuu turbiiniin ja tuhoutuu. Stenholm halusi selvitystä siitä, miten itähaaran parannustoimenpiteet ratkaisevat näitä ongelmia. Simo Tammela (WSP) totesi, että kun virtaaman painopiste siirtyy itähaaraan, voimalaitosta voidaan käynnistää harvemmin. Stenholmin mielestä ei auta, että voimalaitos on pois kesäkuivalla, koska smoltti vaeltaa alas kevättulvien aikaan. Tammela totesi, että kunnostuksen myötä nämä vaaratilanteet harvenevat. Tammela lisäsi myös, että smolttien joutumista turbiiniin voisi pyrkiä estämään voimalaitoksen käyttöön liittyvillä rajoituksilla. Jussi Luomanen huomautti samassa yhteydessä, että pato tulee säilymään. Keskustelua voidaan käydä voimalaitoksen tulevaisuudesta ja asiasta voi antaa palautetta, mutta tässä selvitystyössä ei ollut tehtävänä selvittää voimalaitoksen reunaehtoja. Tammela tarkensi vielä, että kalojen vaellusta voidaan ohjata itähaaraan alaosan toimenpiteillä, joilla ohjataan virtausta ja pyritään luomaan kaloja itähaaran suuntaan houkuttelevaa ääntä. Stenholm totesi länsihaarassa syntyvän enemmän ääntä parannustoimenpiteiden jälkeenkin ja epäili parannustoimenpiteiden riittävyttä.
- Tapani Veistola Suomen luonnonsuojeluliitosta totesi, että myös länsihaaran purkaminen tulisi selvittää vaihtoehtona, hyöty- ja vaikutusvertailuna. Nyt saaduilla tiedoilla vaikuttaa hänen mielestään siltä, että itähaaran toimenpiteillä ei olisi nykytilanteeseen suuria muutoksia.
- Kari Stenholm pyysi tietoja ja näkemyksiä hankkeen aikataulusta ja jatkosta. Jouni Heinänen totesi, että edellisessä selvitysvaiheessa ollaan tarkasteltu vaihtoehtoja. Sen perusteella on päätetty itähaaran kunnostukseen kohdistuvan vaihtoehdon jatkokehittelystä. Tässä vaiheessa ei ole päätöksiä jatkosta, asian kanssa ollaan valmistelevalle vaiheessa. Työryhmä esittelee tulokset ja pormestari ohjeistaa jatkosta.
- Marjo Mikkola Tekniikan museosta kysyi puheenvuorossaan, miksi Tekniikan museoon ei olla oltu selvityksen aikana yhteydessä. Hän esitti toiveen, että Tekniikan museo otettaisiin mukaan toiminnalliseen suunnitteluun jatkossa. Voimalamuseota pidetään yllä yhdessä Helenin kanssa. Virtauksen väheneminen länsihaarassa saattaa vaikuttaa Helenin halukkuuteen jatkaa voimalaitostoimintaa alueella. Tekniikan museolla ei ole varoja voimalamuseon ylläpitämiseen. Tekniikan museo ja voimalaitos muodostavat kuitenkin valtakunnallisestikin tarkastellen ainutlaatuisen kokonaisuuden. Lisäksi suunnittelualueelle kaavaillut kalastuslaiturit lisääisivät kävijämääriä alueella. Alueella on kalastajien runsaasta määrästä johtuen jo nyt parkkipaikkaongelma. Luomanen totesi, että tämän kutsuvierastilaisuuden jälkeen keskeisiltä sidosryhmiltä pyydetään palautetta jatkoa ajatellen.
- Markku Marttinen Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry:stä totesi, että alue on tärkeä koko Suomen näkökulmasta sekä kaupunkilaisille. Suunnitelman myötä kalastuksen mahdollisuudet alueella lisääntyvät, mikä on tärkeä asia. Länsihaaran padon purkamisen lisäksi kalastusmahdollisuuksia vielä enemmän.
- Kaupunginvaltuutettu Atte Harjanne halusi tietää, miten asian käsittely etenee. Hän myös halusi selvennystä siihen, mitä uutta työn aikana opittiin olosuhteista ja vaikutuksista. Olettavasti Länsihaaran padon purkamisesta nousee jälleen poliittinen keskustelu, johon on

hyvä varautua. Tämä suunnitelma ei hänen mielestään ole vaihtoehto padon purkamiselle, vaan itähaaran kehittämistä. Jussi Luomanen totesi, että työn edellisessä vaiheessa laadittiin vaihtoehtotarkastelu, jossa tarkasteltiin myös lainsäädäntöön ja kulttuuriympäristöön liittyviä reunaehtoja. Pato on suojeltu, ja juridinen polku sen purkamiseksi olisi pitkä ja epävarma. Suojelu- ja rauhoitus päätös pitäisi purkaa. Näistä vaiheista opittiin, että tässä kohteessa tulee edetä hitaasti. Kaikkiin muihinkin alueella mahdollisesti tehtäviin toimenpiteisiin, poliittisiin ja juridisiiin päätöksiin, tulee varata aikaa.

- Aki Juusola Helsinginkoski ry:stä tiedusteli, onko alueelta tehty virtausmallinnosta. Hän halusi tietää, mihin perustuvat arviot virtaaman kasvusta ja pinnankorkeudesta. Tammela totesi, että virtausmallia ei ole tehty, vaan muutoksia virtaamaan ja pinnankorkeuteen on arvioitu karkeasti. Juusola totesi, että ilman luotaustietoja ja virtausmallinnusta positiiviset vaikutukset jäävät hieman ilmaan. Jussi Luomanen totesi, että lähtötietoja ei ollut sääolosuhteiden takia mahdollista saada. On toinen keskustelu, kuinka luotettava selvitysvaihe on.
- Kai Lindqvist Suomen Melonta- ja Soutuliitto ry:stä totesi kosken olevan melojille tärkeä koko Suomen mittakaavassa. Hankkeen edetessä tulisi toteuttaa laaja-alainen osallistaminen. Yhdistys on käytettävissä, kun melontaolosuhteisiin liittyen toivotaan kantaa.
- Markku Tiusanen Vantaan kaupungin liikuntapalveluista totesi selvityksen kalastusolosuhteita parantavat ehdotukset positiivisiksi. Kosken jyrkkyyden loiventaminen ja virtaaman kasvattaminen itähaarassa kuulostivat toimenpiteinä hyviltä. Hän tiedusteli, mitä on tarkoitus tehdä itähaaran niskalla, joka säätelee itähaaran vesimäärää. Se, että tilavuutta tulee enemmän ei hänen mielestään tarpeeksi muuta tilannetta, vaan nimenomaan koskenniska säätelee vesimäärää. Tammela totesi, että mittaustietoa ei ole. Alun perin mittaukset piti ulottaa yläosaan. Yläosan muutosten pohtiminen on työn seuraava vaihe, kun mittaukset saadaan koko alueelta. Toimenpiteitä ei voida uomassa osoittaa kuitenkaan kovin ylös kosken niskalle, sillä alue ei alivesiaikaan saa jäädä vuollejokisimpukan takia kuiville.
- Maija Matikka Museovirastosta piti hyvänä sitä, että vedenalaiset arkeologiset kohteet on selvitetty ja todettu että muinaisjäännöksiä ei ole havaittu. Alue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Patoon kohdistuvat radikaalit muutokset ovat oma prosessinsa. Jatkosuunnittelua ajatellen alasuunnittelun kohdalla olisi hyvä saada täydentävää inventointitietoa.
- Kari Stenholm totesi, että uoman yläosan rakennetut kivikasat rajoittavat virtaamaa ja ne pitäisi poistaa. Kynnyksen sijaintia koskien Stenholm totesi, että patoaltaan voidaan nähdä ulottuvan ylimmän kivikasan kohdalle. Hän peräänkuulutti asian huomioimista suunnitelmaa laadittaessa. Tammela totesi, että isoin taite vedenpintaan tulee kalliopinnan kohdalla.
- Mikael Manninen Helsinginkoski ry:stä totesi, että maanalaisessa asemakaavassa alueelle on merkitty kaksi tunnelia, jotka kulkevat uoman kalliopaljastuman alta. Hän tiedusteli, aiheutavatko nämä ongelmia suunnittelun kannalta. Tammela vastasi, että asiaa on selvitetty ja tunnelit ovat saatujen tietojen perusteella hyvin syvällä.
- Yleisöstä todettiin, että smolttien alaslaskeutuminen on ongelma, ja ongelman tarkastelun pitäisi olla olennainen osa työtä. On olemassa teknisiä keinoja estää kalojen joutuminen turbiiniin.

- Ville Arkonkoski KOHINA -koskimelonta ry:stä totesi, että keskellä oleva nopeasti virtaava koskiosa on koskimelojille mielenkiintoisin osa koskea. Jos tältä osaa louhitaan ja madalletaan vedenkorkeutta, koskimelonta voi muuttua vaarallisemmaksi.
- Risto Fagerholm Helsingin Kanoottiklubista pohti, mitä muuta alueella voisi tulevaisuudessa olla Vantaanjoen koskimelontatapahtuman lisäksi. Koskimelonta on kasvualue ja alueen soveltumista koskimelontaan pienimuotoiseen alkeiskoulutukseen on mietitty. Nykyiset lähimmät alkeiskoulutuspaikat sijaitsevat 150 km päässä. Myös melonnan ja kalastuksen samanaikaisuus tulisi huomioida. Laiturisuunnitelmat ovat kalastuksen kannalta hyviä, mutta erityisesti karttaesityksen laituri nro 3 suvannon itärannalla voi muodostaa turvallisuusriskin melojille.
- Kari Stenholm peräänkuulutti tarkennusta kalojen nousumahdollisuuksien selvitykseen. Hän kysyi, onko tavoitteena taimenen hieman nopeampi nousu uomaan, vai siian nousumahdollisuuksien parantaminen. Tällä hetkellä siika ei nouse. Jukka Linder Helsingin kaupungin Ulkoilupalveluista vastasi, että tavoitteena on parantaa erityisesti siian nousumahdollisuuksia. Tässä yhteydessä tulee selvittää, onko siialle kutupaikkoja. Siian iän määrittämisestä on olemassa hyvää taustatietoa sekä tietoa, mihin nousu tällä hetkellä pysähtyy. Olenaista on myöskin kunnostaa kutupaikkoja. Jos siika pääsee nousemaan, voidaan aloittaa istutukset ja seuranta. Siian elinolojen tulevaisuudennäkymän parantaminen on keskeinen tavoite.
- Kari Stenholm totesi, että taimenille tehdyistä kutupaikoista osa voisi soveltua myös siialle ja voidaan myös tehdä lisää kutupaikkoja. Suunnitelmaa tehtäessä pitäisi kuitenkin olla selkeä tähtäin, että kalat todella nousevat. Luomanen kommentoi, että työn tähtäin huomioiden on mahdollista esittää vain tiettyjä asioita, ja esimerkiksi voimalaitoksen reunaehdot on huomioitava. On toivottu, että suunnitelmassa yhdistetään eri intressejä, ja nyt etsitään kompromissia, miten eri intressit voidaan yhdistää. Keskeinen kysymys on, mitä padon kanssa voidaan tehdä? Jouni Heinänen täydensi tähän, että siian nousun parantaminen on ollut työssä alusta asti tärkeä tavoite. Jatkoselvityksessä tulee katsoa, onko parannus riittävä siian nousun näkökulmasta.
- Kari Stenholm kysyi, miten loiventaminen ja pohjan muotojen muokkaus toteutetaan, louhimalla vai erillisiä nousurakenteita rakentamalla. Louhimalla toteutetun muokkauksen hyödyt ovat epävarmoja. Tammela vastasi, että muokkaus on tässä suunnitelmassa esitetty toteutettavaksi louhimalla.
- Tapani Veistola Suomen luonnonsuojeluliitosta totesi, että siian keskeinen kutualue sijaitsee itähaaran kävelysillan molemmin puolin, alueella on viime vuosina saatu yksittäisiä siian poikasia. Aluetta voisi soraistaa, jotta siian kutua saadaan parannettua.
- Risto Lehtinen paikallisesta kanoottiseurasta viittaasi maailmalla toteutettuihin vastaaviin kohteisiin. Perussääntönä voidaan pitää sitä, että mikä sopii hyvin kalan kulkemiselle, sopii myös kanootilla kulkemiseen. Melontaturvallisuus tulisi ottaa myös huomioon suunnitelmaa laadittaessa.
- Kari Stenholm kysyi, onko alueella tarkoitus lisätä kalastusta. Hänen mukaansa kalastus alueella on osa ongelmaa ja kalastusmahdollisuuksia ei tulisi lisätä viitaten myös kalastuslain yleisvaatimuksiin. Stenholm painotti, että Vantaanjoella on valtava määrä kalastuspaikkoja

kalakantojen kannalta paremmissa paikoissa. Kalastuksen lisääminen koskella voi haitata merkittävästi kalastusta muualla. Jukka Linder vastasi tähän, että Vanhankaupunginkosken itähaara ei ole kalatietä ja alueella kalastetaan ELY-keskuksen erityisluvilla. Laitureiden pää-tarkoituksena ei ole tarkoitus lisätä kalastajien määrää vaan kalastuksen turvallisuutta. Kalastajille pitää tarjota turvalliset puitteet.

- Kari Stenholm tiedusteli, miten mielipiteiden käsittely hoidetaan. Jussi Luomanen vastasi, että uoman kunnostukseen liittyy ristiriitaisia tavoitteita. Selvitysvaiheessa on hyvä tuoda palaute esiin. Palaute huomioidaan ja siitä kasataan selvityksen liitteeksi kooste.